

HELDEN OF KASPLANTJES?

HELDEN – HETPALEIS

SOFIE RYCKEN

Elke twee jaar een nieuwe theatervoorstelling maken met een groep gemotiveerde jongeren tussen de vijftien en de twintig, daar heeft HETPALEIS zich voor geëngageerd. Klinkt prima, maar dat werken met pubers een kunst op zich is, mocht de ploeg van *Helden* aan den lijve ondervinden. Regisseur Soraya Rademakers haalde de eindstreep van het traject wel, maar dat onderging onderweg een totale metamorfose.

GEEN TIJD OM DE HELD UIT TE HANGEN

Helden startte in 2009 als een sociaal-artistiek project met anderstalige jongeren uit het Antwerpse Leonardo Lyceum. Een jaar lang werden dertien van hen wegwijs gemaakt in de wereld van het theater, als passieve toeschouwers en als beginnende acteurs. Na die grondige introductie zou naar een voorstelling worden toegewerkt, met dialogen die zouden groeien uit improvisatieoefeningen. Helaas bleek niet één van de dertien zich voor een tweede jaar te willen of kunnen engageren. Een serieuze streep door de rekening van HETPALEIS, dat het project een andere, opvallend veiliger richting uitstuurde. Open audities in de herfst van 2009 brachten in recordtempo een cast bijeen, met een totaal nieuw profiel. De negen jongens en meisjes – van huize uit Nederlandstalig – hebben allemaal aardig wat theaterbagage: ze zitten op een kunsthumaniora, spelen bij amateurgezelschappen of volgen minstens in hun vrije tijd opleidingen Woord, Drama en Voordracht. Bovendien kregen de helden 2.0 vanaf januari 2010 het gezelschap van dramaturge Kerensa Verhoosel, die de tekst voor haar rekening nam. Een toegewijde woordsmid die naar eigen zeggen ‘lange gesprekken’ voerde met regisseuse Soraya Rademaker over ‘welke lijnen we in de voorstelling wilden uitzetten en welke thema’s belangrijk waren’.

Dat de reis de bestemming is, gaat hier duidelijk niet op. Van een ambitieus sociaal-artistiek jongerenproject met multiculti-ondertoon werd *Helden* een artistiek project zonder meer, ingevuld door ervaren acteurs die weten wat van hen verwacht wordt. Dat vormt natuurlijk geen probleem, maar het valt wel op dat zelfs het label ‘jeugdtheater’ subtiel van de voorstelling wordt losgeweekt. Gevraagd naar wat voor haar het mooiste compliment zou zijn, antwoordde de regisseur: ‘Dat het publiek even vergeet dat het naar een jongerenvoorstelling zit te kijken, maar zonder meer geraakt wordt.’ Dit theater is goed gemaakt, maar kleurt braaf tussen de lijntjes.

VERSTIKKEND GEZELLIG

Een massa lampjes rechts van het podium werpt een warm, laag licht over de scène. Het speelvlak is een strak afgemeten rechthoek van opgerolde, stevig aangedrukte wollen kledingstukken. Daarbovenop staan enkele houten decorstukken – een grote en een kleine tafel, een krukje en een soort schommel – waarin dezelfde strakke, rechte lijnen terugkomen. Door het textiel – zacht, pluizig en warm – af te zetten tegen de scherpe contouren van het speelvlak en de decorstukken, creëerde scenograaf Luk Willekens een zorgvuldig gearrangeerde, maar tot de verbeelding sprekende achtergrond.

Wol tekent niet alleen de speelvloer, maar ook wat erop gebeurt. Bij aanvang zit een jongen rustig te breien op een krukje. Zo ook een meisje op de achtergrond, in het halfdonker. Een ander meisje verschijnt, raapt een paar kleren van de grond en begint zich in te duffelen. De winterse kostuums van Tina Heylen lijken een tikje te braaf voor een stuk over opgroeiende pubers, maar de boodschap komt wel over: wol kan jeukerig, warm en zelfs verstikkend zijn. Het kan in een huis waar mensen hunkeren naar contact en hun frustraties willen uitschreeuwen, net woorden opsloppen en vragen dempen. Middenin die wollen wereld zoeken tieners Lea en Jacob hun weg. ‘Vind je dat ik normaal ben?’, vraagt hij. Ze haalt haar schouders op.

EEN FAMILIE ALS DE ONZE

De kapstok waar *Helden* aan wordt opgehangen, is eenvoudig. Jacob (Keoni Blockx) heeft voor zichzelf uitgemaakt dat hij een paar jaar naar Australië wil, zodra hij is afgestudeerd. Zijn vriendinnetje Lea (Martha Claeys) weet niet wat ze hoort: wat moet zij dan? Ze wil er thuis wel over praten, maar botst op onzichtbare muren. Haar ouders, ooit passioneel verliefd maar nu chronisch bitsig, leven langs elkaar heen. Vader (Sven Spur), snoeischaartje in aanslag, heeft enkel oog voor zijn collectie plantjes. Alleen met zijn neus tussen het groen heeft hij nog het gevoel verse lucht binnen te krijgen. Moeder (Faye De Coen) bereddert ondertussen mopperend het huishouden en zorgt voor een incontinente, permanent breiende oma (Laurens Luyten). Die doet dan weer weinig meer dan breien en dwaze anekdotes spuien over dode dieren en natuurdocumentaires. Lea schreeuwt zichzelf uit pure wanhoop uit ('Ik heb eenendertig tanden, vijf neusharen, vierendertig geboortevlekjes!'), maar vindt bij niemand gehoor. Ze smijt zich letterlijk in de armen van haar moeder, maar die laat haar telkens rustig wegglijden en vouwt verder versgewassen truien op. De gehate maar vastgeroeste routine doorbreken lijkt een te grote stap. In wat start als een hilarisch maar absurd verhaal over mestkevers, orakelt oma dat zij de belangrijke taak hebben jonge zaadjes weg te voeren van hun ouderplant. Zo nemen ze de ziektes van de oude planten niet over en kunnen ze, iets verderop, kerngezond openbloeien.

Lea vlucht naar haar vrienden en vriendinnen, maar ook die liggen met hun stamboom in de knoop. Janne, de grootste pestkop van de klas – opvallend detail: ze heeft een schaar in de hand – somt meedogenloos op welke kruisjes elk huisje heeft. Iedereen draagt een verleden mee, elk gezin heeft zijn geheimen en taboes, elke mens zijn onvervulde dromen.

RECHTS EN AVERECHTS

De getalenteerde cast slaagt erin het geheel van monologen, dialogen en korte danssequenties vlot aan elkaar te rijgen. Er is plaats voor emoties zonder de grens naar zoetsappig drama te overschrijden. Er is plaats voor traagheid, zoals in de scène waarin Lea's moeder haar wollen harnas afwerpt en als een jong meisje door de kamer danst. En er is plaats voor evolutie, kijk maar naar Lea's vader die al zijn plantjes wegschenkt en zijn dochter een gelukkig leven toewenst, hier of in Australië.

Als er iets op de voorstelling is aan te merken, is het dat er zo weinig op aan te merken is. Het acteerwerk is prima, alles ziet er goed uit en ook het quota voor 'experiment-gehalte' wordt gehaald. Zo staat er een waterkraantje aan de linkerkant van het podium, dat tientallen keren bezocht wordt. Moeder gaat er water halen voor Oma, de vrienden en vriendinnen van Lea spurten er regelmatig naartoe om hun glazen om ter snelst leeg te drinken. Staat het water voor leven? Voor de cruciale zorg die deze jonge plantjes nodig hebben? Voor communicatie op het moment dat er geen woorden zijn? Het is een onduidelijke metafoor die tot treurens toe benut wordt. En dan is er het ene woordenloze personage: de jongen danst doorheen het decor, neemt Jacob tot driemaal toe op z'n rug om even met hem rond te lopen, en lokt zelfs een robbertje vechten uit met die doodbrave Oma. Het lijken, zeker in een voorstelling met zo'n oncontroversieel thema als 'opgroeien is niet eenvoudig', krampachtig clevere ingrepen.

Helden is na twee jaar ter wereld gekomen als een goedgemaakt, solide voorstelling met een aangenaam ritme, oprecht grappige momenten en een verhaallijn waar niemand aanstoot aan kan nemen. Na een woelig begin is het stuk stevig in handen genomen door een professionele ploeg, die de scherpe randjes zorgvuldig weg gevijld lijkt te hebben. Voor een stuk dat voor en door jongeren zou zijn gemaakt, blijft de donkere puberziel en de wilde puberenergie – zoals die bijvoorbeeld in het rond spatte bij *Pubers bestaan niet* van Ontroerend Goed – grotendeels ingezwachteld. Meer losse eindjes hadden deze voorstelling ongetwijfeld enkele welkome weerhaakjes gegeven.

Gezien in HETPALEIS, Antwerpen op 15 mei 2010.

Info: www.hetpaleis.be

Deze tekst kwam tot stand in het kader van Corpus Kunstkritiek, een initiatief van VTI - Vlaams Theater Instituut, met steun van Vlaams-Nederlands Huis deBuren. www.vti.be/corpuskunstkritiek

De teksten van het Corpus Kunstkritiek vallen onder de licentie [Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 2.0 Belgium](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/), wat betekent dat de teksten verspreid, maar niet veranderd mogen worden. Elke vorm van verkoop of betalende distributie is apart te onderhandelen, contacteer VTI.